

Jog & Fegyver

Az előző számunkban a határőrség tagjainak lőfegyverhasználatával folytattuk a nem polgári célú lőfegyverek használatának szabályairól szóló sorozatunkat, most pedig a vám- és pénzügyőrség tagjainak lőfegyverhasználata következik, mert úgy gondolom, hogy logikailag a határőrség után a vám- és pénzügyőrségnek kell következnie, holott jelen sorozatunkban ez a szervezet az igazi kakukktojás.

A lőfegyverhasználatra felhatalmazott szervezetek tagjairól általában elmondható, hogy a Btk. 122. § szerint egységesen a „katonák” fogalomkörébe tartoznak (fegyveres erők: úgymint honvédség és a határőrség, továbbá a rendőrség, a büntetés-végrehajtás, valamint a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagjai). Az említett szervezetek tagjainak van egy nagyon fontos sajátosságuk. Büntetőjog által szigorúan védett fegyelmi és függőségi viszonyok között végzik tevékenységüket. A kiadott parancsokat büntetés terhe mellett végre kell hajtaniuk, melynek a másik oldala, hogy a parancs kiadója büntetőjogilag felel a kiadott parancsáért. Ez biztosítja - szerintem -, hogy az állampolgárok jogainak korlátozására is felhatalmazott személyek ez irányú tevékenysége kontroll alatt legyen.

A Btk. XX. fejezete foglalkozik a csak „katonák” által elkövethető bűncselekményekkel, és ezen cselekmények elbírálása sem tartozik a polgári bírászkodás hatálya alá, hanem az ún. katonai tanácsok hatáskörébe tartoznak, mely a polgáritól eltérő büntetést is alkalmazhat. Mindezt azért kellett előrebecsátanom, mert a vám- és pénzügyőrség állománya nincs besorolva a fentiek szerint szabályozott függelmi körbe, így rendkívül aggályosnak tartom, hogy tagjai lőfegyvert hordanak, polgárokkal szemben kényszerintézkedésre jogosultak. A vám- és pénzügyőrségen belül is bizonyára van alá- és fölérendeltség, vannak utasítások, azonban ezeknek nincs semmilyen büntetőjogi védelme. Egy kiadott utasításért - akár egy fegyverhasználatra vonatkozó utasításért - az utasítás kiadója büntetőjogilag nem felel, ugyanakkor a kiadott utasítás végrehajtásának elmulasztása miatt a mulasztónak sincs büntetőjogi felelőssége. Ilyen viszonyok mellett a polgári jogbiztonság kerül veszélybe,

amikor olyan személyek alkalmaznak hatósági kényszerintézkedést, és mint meglátjuk, ide tartozik a lőfegyverhasználat is, akiknek nincs meg az a szigorú kötöttsége és főleg büntetőjogi fenyegetettsége a fegyverhasználat során, mint egy őrtoronyban álló sorkatonának, pedig a vám- és pénzügyőrség tagjai mind a határátkelőhelyeken, mind egyéb ellenőrzéseik során sokkal szorosabb kontaktusban vannak az állampolgárokkal, mint egy eldugott lőszerraktárt őrző katona.

A vám- és pénzügyőrség tagjainak a lőfegyverhasználatát az 1995. évi C. tv., illetve a végrehajtására vonatkozó 45/1996 (III. 25.) Korm. rendelet szabályozza.

184. § (1) A pénzügyőrt a lőfegyver-használati jog e törvényben meghatározottak szerint illeti meg.

Mint láttuk a határőrség esetében a jogalkotó visszautalt rendőrségi törvényre és a rendőri fegyverhasználat szabályaira. Itt ez nem történt meg, a pénzügyőr fegyverhasználatán esetén még csak elméleti szinten sem lehet a rendőri fegyverhasználattal egybevetni, kizárólag ezen törvényben szabályozottak az irányadóak.

(2) Ha e törvény szerint a lőfegyverhasználat feltétele fennáll, a pénzügyőr lőfegyverként elsősorban a rendszeresített szolgálati fegyvert, ennek hiányában más tárgyat is fegyverként használhat. Sajnálatos, de nekem ezzel a szolgálati lőfegyverrel is gondom van az alábbiak szerint: szolgálati lőfegyvere annak van, aki szolgálati feladatot lát el. Aki viszont ezt a szolgálati feladatát nem a szabályok szerint látja el, az ezzel elköveti a „kötelességszegés szolgálatban” büntetést.

Visszavezetve ezt a logikai vonalat rájövünk arra a sajnálatos, de tényszerű állapotra, hogy a pénzügyőr nem követhet el ilyen bűncselekmény - mivel csak katona követheti el -, tehát ő büntetőjogi fogalmak szerint nincs is szolgálatban, csak éppen dolgozik a munkahelyén. Ha nincs szolgálatban, hogyan lehet szolgálati fegyvere?

(3) A pénzügyőr szolgálati fegyverének rendszeresítésére a pénzügyminiszter a belügyminiszterrel egyetértésben rendelkezik.

(4) Lőfegyverhasználatnak csak a szándékos, személyre leadott lövés minősül. Nem lőfegyverhasználat a véletlenül bekövetkezett, állatra, tárgyra leadott vagy a figyelmeztető lövés. Ez a már ismert és a polgári lőfegyverhasználatól merőben eltérő szabályozás az erőszakszervezetek részére.

(5) A pénzügyőr a lőfegyverét saját elhatározásból vagy kivételesen utasításra használhatja. De ha ezt mégsem teszi, azzal legfeljebb egy munkajogi szabályt sérti meg, de bűncselekményt nem valósít meg vele.

(6) Tilos a szolgálati fegyvert elővenni, bárkire ráfogni, tüzelési készenlétbe helyezni vagy valakivel szemben a fegyverhasználatot kilátásba helyezni, ha a lőfegyverhasználatnak, azaz e törvényben meghatározott feltételei nem valósulnak meg. Ez egy jó szabályozás lenne, ha volna valami értelme. A tüzelési készenlétbe helyezés a csőre töltéssel valósul-e meg, vagy szükséges továbbá a kibiztosított helyzetben tartás is? Nem derül ki a szabályozásból, és az sem, hogy mi történik azzal a pénzügyőrrel, aki ezt a szabályt megsérti? Hogy mi lesz pl. egy rendőrrel vagy határőrrel ilyen esetben, azt tudjuk. *(Mivel a szolgálatára vonatkozó szabályokat súlyosan megsértette, ezzel elkövette a kötelességszegés szolgálatban büntetendő, amely 5 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.)*

(7) A jogosulatlan lőfegyverhasználat büntetőjogi és fegyelmi eljárást von maga után. Nos, ez a büntetőeljárás a foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetésre (Btk. 171. §) fog kiterjedni, melynek a büntetési tétele, amennyiben a jogosulatlanul leadott lövéstől keletkező sérülés nem okoz maradandó fogyatékossgot (vagy ennél súlyosabbat), 1 évig terjedő szabadságvesztés vagy pénzbüntetés. Micsoda különbség ez a fentiekhez képest.

A lőfegyverhasználat esetei

185. §. A pénzügyőr - szolgálatának jogszerű teljesítése közben - lőfegyverhasználatra jogosult

- a) az élet elleni közvetlen fenyegetés vagy támadás elhárítására,
- b) a testi épséget súlyosan veszélyeztető közvetlen támadás elhárítására,
- c) a büntetőeljárásról szóló törvény által a vámszervezet nyomozási hatáskörébe utalt bűncselekmények megakadályozása érdekében a lőfegyverrel, robbanóanyaggal vagy az élet kioltására alkalmas más eszközzel való elkövetés esetén.

A Vhr. 250. § szerint a c) pontban írt esetben azzal szemben használható a fegyver, aki a nála levő fegyver vagy más eszköz letételére irányuló pénzügyőri felszólításnak nem tesz eleget, és magatartása a fegyver vagy más veszélyes eszköz ember elleni közvetlen felhasználására utal. Az a) ponthoz azért hozzátenném, hogy ez az élet elleni közvetlen fenyegetés nem azonos azzal, amikor az élet elleni támadás veszélye fenyeget közvetlenül, ugyanis a közvetlen fenyegetés lehet szóbeli is, ami messze áll attól, hogy maga a támadás fenyeget közvetlenül, vagyis reálisan számolva bármikor bekövetkezhet. Ez a megfogalmazás indokolatlan lőfegyver használati lehetőséget rejt magában.

186. §. Nincs helye lőfegyverhasználatnak, ha:

- a) az olyan személy életét testi épségét veszélyezteti, akivel szemben a fegyverhasználat feltételei nem állnak fenn,
- b) a lőfegyverhasználat célja tárgyra vagy állatra leadott lövéssel is elérhető.

A lőfegyverhasználatot megelőző intézkedések

187. §. (1) A lőfegyverhasználatot a következő sorrendben meg kell előznie:

- a) felhívásnak, hogy a személy a támadással hagyjon fel,
- b) más kényszerítő eszköz alkalmazásának,
- c) figyelmeztetésnek, hogy lőfegyverhasználat következik,
- d) figyelmeztető lövésnek.

(2) A lőfegyverhasználatot megelőző figyelmeztetést érthetően, határozottan, „a törvény nevében fegyvert használok” szavakkal kell megtenni. Számomra praktikusabbnak és életszerűbbnek tűnik a honvédségnél megkövetelt „*Állj, vagy lövök!*” figyelmeztetés, mellyel egyidejűleg történik a csőre töltés (ált./6651. pont).

(3) A figyelmeztető lövést olyan irányba kell leadni, hogy az senkit se veszélyeztessen és lehetőleg kárt ne okozzon.

188. §. (1) A lőfegyverhasználatot megelőző intézkedések részben vagy teljesen mellőzhetők, ha az eset összes körülményeire tekintettel a megelőző intézkedésekre már nincs idő, és a késedelem a pénzügyőr vagy más személy életét, testi épségét közvetlenül veszélyezteti.

(2) Ha a lőfegyverhasználatot megelőző intézkedések valamelyikével a támadást elhárították, lőfegyverhasználatra nem kerülhet sor.

189. §. (1) Lőfegyverhasználat után a sérültet elsősegélyben kell részesíteni, és lehetővé kell tenni orvosi ellátását. Vagyis biztosítani kell, hogy orvos megvizsgálja, ami azért nem ugyanaz, mintha a lőfegyvert használónak lenne kötelessége az orvosi ellátásról gondoskodni.

(2) A lőfegyverhasználatról a pénzügyőr haladéktalanul jelentést tesz közvetlen előljárójának, és annak megérkezéséig a helyszínt biztosítja. A közvetlen előljáró haladéktalanul tájékoztatja az illetékes rendőri szervet.

(3) A lőfegyverhasználat jogszerűségét a rendőrség vizsgálja.

Összességében a jogszabályról elmondható, hogy alapjaiban használható lenne, ha a büntetőjog eszközei védenék a betartását. Ez azonban csak akkor valósulna meg, ha a vám- és pénzügyőrség állománya (legalább a szolgálati lőfegyverrel ellátottak, illetve a kényszerintézkedés foganatosítására feljogosítottak) a büntetőjog által használt „katona” fogalma alá tartoznának, mert ennek hiányában a szervezet nagyon fontos és a többi rendvédelmi szervtől egyáltalán nem könnyebb munkája mellett is megfelelnének a jogállamiság azon követelményeinek, hogy akiket az államhatalom feljogosít arra, hogy polgárok jogait korlátozzák - akár csak ideiglenesen is -, azok szigorúbb ellenőrzési és számonkérési rendszerbe tartozzanak, mint mások.

A többletjogokhoz mindig többletkötelezettségeknek kell tartozni. Ennek hiányában a vám- és pénzügyőrség állományába tartozók fegyverhasználati jogosultságát rendkívül aggályosnak tartom.

A következő számunkban terveink szerint a rendőrség fegyverhasználatára kerül terítékre, és válaszolok az olvasói levelekre, mert már az is időszerű.

Dr. Bokros Gábor
ügyvéd